СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 266. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 14 листопада 1931. VOL. XXXIX. No. 266. Jersey City, N. J., Saturday, November 14, 1931. THREE CENTS.

ВАШИНГТОН НАДІЄТЬСЯ ЩО ПРИЙДЕ ДО ПОРУЗУМІННЯ МІЖ ЯПОНІЄЮ І КИТАЄМ

ВАШИНГТОН. — Уряд є переконаний, що Ліга Націй, яка зійдеться в понеділок на наради в справі подій у Манджурії, таки доведе Японію до порозуміння з Китаєм і відверне війну на Далекім Сході.

ТАМАНІ ГОЛ НАДУЖИЛА ФОНДУ БЕЗРОБІТНИХ.

НЮ ЙОРК. — Досліди, які веде леґіслятурна комісія над адміністрацією міста, виказали, що демократична організація міста, відома під назвою Тамані Гол, ужила міський фонд безробітних, в сумі $10,000,000, на скріплення своєї політичної сили. Особливо використала вона той фонд при виборах. З доходжень виходить, що повітові організації Тамані Гол допускалися ріжних надужить, бо вписували тисячі голосуючих по реченції реєстрації. Кажуть, що принаймні частина з десять-міліонового фонду безробітних була вжита незаконно на підкупство тисячок голосів.

ВЖЕ НЕ ХОВАЮТЬ ГРОШЕЙ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська біржа менше журиться тим, що впали ціни на пшеницю, бо каже, що це не заважить на депресії, а зате привязує більшу вагу до цеї обставини, що населення перестало ховати гроші, а зачало далі складати в банках. З того вносять, що довіря до банків зросло та що населення вірить, що вже прийшов час на поправу відносин.

ПРИГАДУВАЛИ СОБІ ДОБРІ ЧАСИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер сидів на почеснім місці при столі, до якого засіли 13 осіб, з котрих кожда займає якесь визначне становище, як банкир, лікар, адвокат, промисловець політик і т. д.

Та ніхто з них не говорив про політику чи бизнес, а тільки всі разом пригадували собі часи зперед 37 літ, коли то вони були членами футболевої дружини, яка була славною на цілім побережу Пацифіку.

ПЕРЕБУЛИ 4 ДНІ НА МОРЮ БЕЗ ЇЖІ І ВОДИ.

БАЛЬБОА (Панамська Полоса). — Американський міноносець „Свен" виратував 11 осіб з розбитого на морю корабля „Баден-Баден". Виратувані перебули на морю у лодці 4 дні без їжі. А пили тільки ту воду, яка впала дощем. Два Німці, власники „Баден-Баден", не хотіли опускати потопаючого корабля і пішли з ним на дно. Крім них загинули ще 4 особи.

АМЕРИКАНСЬКІ КИТАЙЦІ ПОМАГАЮТЬ РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК. — Китайські іміґранти в Америці розпочали збіркову кампанію, що має придбати гроші, за які хочуть вивчити в Америці 10,000 летунів, котрі по науці поїхали би до Китаю, щоби там послужити рідній землі в боротьбі з Японією.

На початок зложено в 5 містах $200,000.

ЗАГРОЗА ПОСУХИ.

ВАШИНГТОН. — З „Мидл Вест" доносять про посуху, яка нищить зимові засіви. Подають, що в стейтах Монтана і Норт Дакота треба буде живити цеї зими 30,000 осіб, потерпівших від посухи.

КОТИ ПАНАМИ ДОМУ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Померла Миссис Ені Милер, власниця дуже гарного дому при улицях Брод і Норис. По ній осталося 12 котів.

Дочка померлої, Мисс Емма Милер, професіональна танцюристка, заявила, що дому не продасть, поки не згинуть усі ті коти, які були одинокими приятелями померлої її матери.

ПЕРШЕ КРАЙ, А ПОТІМ ПАРТІЯ.

ВАШИНГТОН. — Конґресмен Ґарнер, демократ з Тексас, котрий стане президентом палати послів, заявив, що демократи, котрі котролюють тепер палату послів, не стануть в опозиції до всього, що виходитиме з Білого Дому, тому, що адміністрація є в републиканських руках. Ґарнер здає собі добре справу з відповідальности, яка тепер спала на демократичну партію, і каже, що політика буде на другім місці, а зате ратунок краю з депресії прийде на перше місце.

МОЖУТЬ ВИБРАТИ ЯКОГО ЗАХОЧУТЬ ПРЕЗИДЕНТА.

НЮ ЙОРК. — Ґовернор Алберт Річі з Мериленд відвідав фактичного голову демократичної партії, себто Ал Смита, та Рескоба, голову Демократичного Народного Комітету, але заявив, що не говорив з ними про демократичного кандидата на президента. Висловив тільки свій погляд, що демократи тепер у такім положенню, що певно вийде президентом їх кандидат, хто би він не був, якщо партія його попре.

ЗБІЛЬШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАСНОСТИ У СТАНИСЛАВОВІ.

Наша стара і почесно знана нашому громадянству торговельна установа „Народня Торговля" набула в останньому часу гарну камяницю в Станиславові на приміщення свого складу товарів. Камяниця положена в доброму місци і має біля себе 900 сяжнів городу, на якому можна розбудуватися. Це збільшення нашого національного майна слід занотувати з признанням, а то тим більше, коли зважити теперішні важкі відносини та господарські трудноші.

ДІЛЯТЬСЯ ЧУЖИМ ДОБРОМ.

В китайському Туркестані слідний повстанський рух, кермований большевиками. Москва вже від давна поширює в цьому краю свої впливи з метою відорвати його від Китаю. Тепер хоче покористуватися китайсько-японським конфліктом. Окупація радянськими військами китайського Туркестану разом з Кульджою й Кашгарією, що представляє простір 1,400,000 кв. клм., богатий у ріжні земні добра, мала би бути компензатою за японську анексію частини Манджурії.

6 МІЛІОНІВ СЕЛЯН ВИСЕЛЯТЬ НА СИБІР.

Часопис „Віленські Експрес" дістав на днях відомість з большевицької границі, що між селянами польсько-большевицького погранича повстав великий переполох на вістку, що большевицькі власти мають переселити на Далекий Схід 6 міліонів селян на протязі 10 найближчих літ. В тім році мають переселити 175,000 селян. Переселення мають зачати в першій мірі з польського погранича.

ДОМИК СХОДИН У ЛЬВОВІ.

Поліція викрила нову „святиню кохання" в мешканні М. Орлович, при вул. Кохановського 20. За відвідини своїх дівчаток брала вона від гостей по 5 зол. Жрекиню поліція арештувала.

ДІСТАВ 7 ЛІТ І 20 БАТОГІВ.

Сім літ тюрми і 20 батогів дістав від судді Вонікесл у Давфін, Ман., Дмитро Левицький, який признався, що допустився грабунку з насильством в Ешвил. Левицький з Миколою Демчуком напали були менаджера елеватора Росса Ґріна і, ранивши його, втекли зі зрабованими грішми. Демчук, котрого також зловлено, почує свій засуд пізніше. Левицький, який сам провадив свою оборону, сказав підчас розправи, що до нападу намовив його Демчук. Однакож оборонець Демчука покликав свідків і предложив лист, з якого виходило, що характер Демчука був до того часу добрий.

„ОРДЕР ВЕРБЛЮДА".

Большевики винайшли новий спосіб підбадьорювати своє робітництво до більшої працьовитости. Робсель інспекція „нагороджує" менше пильних „ордером верблюда", що є ознакою лінивства. Цю відзнаку мусить покараний носити на шиї на прилюдне позорище. Можна сумніватися, чи ця кумедна заохота заступить нещасним „товаришам" хліб.

ЗБРОЙНІ СИЛИ ПОЛЬЩІ.

Польський міністер закордонних справ передав 14 вересня ц. р. генеральному секретареви Союза Націй, Друмондови, меморіял з даними про стан збройних сил Польщі, потрібними для конференції в справі роззброєння. На основі того письма стан польської армії представляється так:

Военна фльота складається з двох контр-торпедовців, 3 підводних суден, 5 торпедовців, 2 канонірок, 4 мінчловців, 1 гидрографічного корабля, 1 транспортовця, 1 шкільного корабля, 6 річних моніторів і 8 річних стежних суден.

В ділянці летунства Польща виказує 346 боєвих літаків і 354 військових. Збройні сили у военній фльоті мають 3,108 людей, в летунстві 7,929.

Сухопутні збройні сили обчислено на 265,980 людей, з того 17,090 фахових старшин. Крім того в рубриці організацій, зорганізованих на військовий спосіб, виказує Польща 26,617 людей з корпусу охорони погранича 31,675 державної поліції та 5,905 граничної сторожі.

Військовий буджет на рік 1931-2 означено сумою 847 міліонів золотих. З тої суми на видатки сухопутньої армії передбачено поверх 735 міліонів, на военну фльоту поверх 44 міліони, на авіяцію 87 міліонів.

В меморіялі польський уряд зазначує, що возьме на себе всі зобовязання з роззброєневої конференції тільки тоді, коли будуть створені однакові умовини для всіх держав у тій частині Европи. Недосконалість договорів і міждержавніх умов приневолювала досі Польщу опирати свою забезпеку головно на збройній силі. З політичного положення Польщі виходить, що держава мусить рахуватися з евентуальністю нападу з кількох сторін.

УВІЛЬНЮЮЧИЙ ПРИСУД У СПРАВІ... НІЦШОГО.

Рік тому сконфіскувала прокуратура „Слово Поморске" за це, що помістило портрет фільософа Ніцшого з підписом „Скінчив у шпиталі для божевільних". Прокуратура пояснювала, що сконфіскувала часопис за поміщення портрету Пілсудського. Справа набрала розголосу, закордонні часописи повідомляли, що в Польщі сконфісковано портрет Ніцшого. Редактора „Слова Поморского", Рожанського, обвинуватив прокуратор за те, що допустився „грубого вибрику". Признавав, що портрет був дійсно портретом Ніцшого, всеж піддержував акт обвинувачення. Суд увільнив редактора Рожанського. Прокуратор вніс спротив проти увільнюючого присуду. Окружний суд на апеляційній розправі засудив редактора на 6 тижнів вязниці. Тепер Найвищий Суд уневажнив присуд окружного суду. Судові кошти покриває державний скарб.

ВАРШАВСЬКІ ГОСТІ У ЛЬВОВІ.

Один електромонтер приїхав до Львова трохи забавитися та запросив до товариства урядника. Оба вони завели до гостинниці „Депенданс Сити" при вул. Сикстуській М. Брецьку й там її знасилували. Поліція занялася тою справою, а варшавські гості лишили тимчасом для жертви гульні 30 золотих у двірника гостинниці.

ЗДОГАДНІ ЧЛЕНИ УВО АРЕШТОВАНІ В СТАНИСЛАВІВЩИНІ.

Поліція арештувала Олену Бучковську, ученицю II. р. учительської семинарії в Станиславові, Ярему Стажинського, абсольвента рільничої школи, Станислава Рошка, уч. VII. гімназійної кляси та ще кілька осіб. В руки поліції попалося 800 примірників нового числа „Сурми" й летючки ОУН; під замітом кольпортування їх арештувала вона вище наведених.

У ТЮРЕМНИХ МУРАХ.

Львівська карно-слідча вязниця т. зв. „Бриґідки", що має за собою вже поважну історію та традиції для українських політичних вязнів, містить тепер у своїх мурах 23 слідчих політичних вязнів і 21 засуджених на збірну кару 96 літ і 8 місяців. Під цю пору перебувають там такі засуджені за політичні провини Українці: Миґул Іван (10 літ), Левицький Микола (8 літ), Процишин Василь (8 літ), Лампіка Любомир (6 літ), Саляк Володимир (5 літ), Шмирко Василь (5 літ), Чоп Степан (5 літ), Стецишин Богдан (4 роки), Терещук Михайло (4 роки), Гевко Богдан (4 роки), Бордаківський Степан (3 роки), Кожушко Микола (3 роки), Кирилюк Остап (3 роки), Лахман Павло (3 роки), Кравчук Іван (3 роки), Пец Дмитро (3 роки), Паляницький Іван (3 роки), Васильчук Микола (2 роки), Ткач Іван (2 роки), Заяць Назар (14 місяців), Маруняк ($1\frac{1}{2}$ року).

Слідчі вязні: Кравців Богдан, Качмарський Володимир, Книш Зеновій, Кордюк Богдан, Максимюк Микола, Матійців Прокіп, Максимишин Гриць, Міськів Іван, Чоловський Володимир, Гук Остап, Вирета Дмитро, Джиджора Іван, Ячишин Юрко, Процишин Осип, Процишин Жигмонт, Сена Ярослав, Данчевський Андрій, Мицик Іван, Пришляк Остап, Бокало Степан, Козакевич Юлія, Колодницький, Гірняк.

ХОТІЛИ ВИСУШИТИ МОРЕ.

Італійські інжиніри виробили проект, по якому можнаб осушити велику частину Середземного моря. Вони кажуть, що це море само висохлоб, якби не діставало води з Атлантійського океану. Тому вони радять, щоб загородити великими греблями Ґібральтарський пролив і допускати в Середземне море менше води. Рівночасно хочуть получити деякі простори в Африці каналами з морем, щоб туди впустити частину води. Деякі полоси пустині Сагари положені нижче морського рівня і туди сплилаб частина води з Середземного моря. Через те понизивсяб увесь рівень цього моря і відкрились би великі нові простори морського дна для поселення.

Цей проект такий фантастичний і коштовний, що його автори не відважилися навіть подати своїх імен і оголосили його анонімно. Хоч з другого боку, подані в ньому обчислення правдиві і намічені греблі та канали певно доконалиб того, що каже проект.

ЖЕРТВИ ПРАГИ НА МИСТЕЦТВО.

1931 р. жертвувала Прага 586,000 чеських корон на піддержку мистецтва.

ВЕЛИКІ БОЇ В МАНДЖУРІЇ

ЯПОНСЬКІ Й КИТАЙСЬКІ ВІЙСЬКА АТАКУЮТЬ ГЕНЕРАЛА МА. МОСКАЛІ ПОСОБЛЯЮТЬ ЯПОНСЬКИМ ПРОТИВНИКАМ.

ЦІЦІКАР (Манджурія). — Японське командування в Манджурії звернулося з ультиматом до ґубернатора провінції Гейлунґкіянґ, ґенерала Ма Ченґ Шена, щоб він негайно уступив зі свого становища. Ґенерал Ма лишається далі вірним бувшому правителеви Манджурії, ґенералови Ченґ Гсу Ліянґови, а тому відмовивсь уступити.

Лідер сепаратистів у Манджурії, ґенерал Ченґ Гей Пенґ, зі своїми військами перейшов смугу Східно-Китайської залізниці й заатакував ґенерала Ма. З фронту японські війська завязали завзяту битву з військами ґенерала Ма над рікою Нoні. З того вивязалися криваві бої. Війська ґенерала Ма донедавна мали всього 6,000 жовнірів, але тепер його армія нараховує не менше 12,000. Багато рекрутів прибули до його армії з району ріки Амура. Ці рекрути, як кажуть Японці, були вимуштрувані большевиками в Сибірі, недалеко манджурського кордону.

Японці звертають увагу на те, що ґенерал Ма прибув до Ціцікара 19 жовтня в супроводі російського офіцира й від того часу його війська почали дуже скоро набувати боєздатности. Вони доповнилися добре вимуштруваними й добре одягненими на зиму жовнірами. Таксамо й узброєння їх надсподівано добре. З того Японці роблять висновок, що ґенералови Ма пособляють Москалі.

ЯПОНЦІ ШЛЮТЬ НОВІ ВІЙСЬКА.

ТОКІО (Японія). — В Манджурію пішлють ще 10,000 свіжого війська, що має скріпити японську армію там та змінити ті війська, що від початку конфлікту знаходяться на позиціях. В японському ґенеральному штабі панує переконання, що тяжкі бої з військами ґенерала Ма потревають довший час.

Японська розвідка ствердила, що з Росії прийшли до ґенерала Ма кілька десятків залізничих вагонів зброї, амуніції та іншого військового знаряджения. Китайська армія тепер тепло одягнена й приготована на зиму.

БРІЯН ПОСИЛАЄ ЧЕРГОВІ НОТИ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Через секретаріят Ліґи Націй Бріян післав ноти до японського й китайського уряду. Він закликає обидва уряди не ускладняти ситуації в Манджурії й стриматися від боїв, поки Ліґа Націй не видасть своїх рішень. Думають, що цими нотами Бріян хоче підготовити ґрунт для посилки в Манджурію спеціяльної комісії для розслідження японсько-манджурського конфлікту.

ПОЛЬСЬКІ СТУДЕНТИ ДАЛІ ГРОМЛЯТЬ ЖИДІВ.

ВАРШАВА (Польща). — Протижидівські ексцеси, які уряджують студенти ріжних польських високих шкіл, тревають далі й поширюються на нові міста. Вони вже захопили міста Вильно та Львів, а також перекинулися в ріжні провінціяльні міста. Краківський університет, що розпочав був науку, знову замкнено.

Протижидівські ексцеси захоплюють вже не лише студентів, але й ширші кола польського шовіністичного громадянства. Вже є кілька жертв кривавої розправи студентів з Жидами.

НЕ ВІДСТАЮТЬ ВІД СОЮЗНИКІВ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Підчас того, як жидівська організація урядила в місті Унґені баль, кількадесять румунських „патріотів" напали на учасників балю. Одного Жида вбито, пятьох тяжко покалічено й кількох побито лекше.

Баль розігнано, а помешкання знищено.

КРІВАВА РІЧНИЦЯ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Підчас святкування 13-тої річниці проклямування австрійської републики на вулицях столиці дійшло до кривавих сутичок між ріжними політичними ґрупами. Після того, як соціялісти відбули велику параду біля парляменту й почали ґрупами розходитися, на них напали комуністи та австрійські фашисти.

Фашисти й комуністи нападали на соціялістичні боєві дружини не лише на вулицях, але й у трамваях та в публичних помешканнях. Підчас нападів тяжко поранено чотири особи, а кілька лекше. Поліція арештувала 50 осіб за нарушення спокою.

СУДЯТЬ КОРОЛЯ ЗА ЗРАДУ ДЕРЖАВИ.

МАДРИД (Еспанія). — Спеціяльний комітет парляменту постановив притягнути до відповідальности за державну зраду бувшого короля Альфонса XIII, що тепер проживає у Франції. Коли він відмовиться повернутись на суд до Еспанії, то йому буде заборонено на завжди приїздити до Еспанії.

Бувшим співробітникам Альфонса загрожує засуд на досмертну вязницю.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

З КРАЮ ПРО КРАЙ.

З сьогоднішним числом зачинаємо друкувати найновіщі відомости про політичне, культурне й економічне життя на наших рідних землях. Оті відомости відносяться до малої частини наших земель, до Галичини, але це не зменшує їх цінности. Там, на західно-українських землях, приходиться нашому народови зводити важку боротьбу з наїзником і це важне, яку наш нарід виказує у тій боротьбі житєву силу.

Інформації, які подаємо, взяті з першого жерела й оперті на фактах і датах. І тому саме вони важні. Бо доперва на підставі такого провіреного матеріялу можна собі виробити погляд про цілість нашого життя в краю. А та цілість є назагал рішучо додатньою. Вона нас підбадьорює, бо бачимо, що навіть серед найбільш несприятливих обставин ми вміємо заховати придбане та будувати нове. Це не перешкаджає нам бачити в поодиноких випадках певні недомагання на політичнім, економічнім і просвітнім полі. Ми можемо мати свої переконання про конечну потребу реорганізації деяких господарських чи просвітних наших установ. Ми можемо заявлятися за один краєвий політичний провід для виступів на міжнародній арені, чи для політичної боротьби з окупантом на терені польської держави. Та ми можемо тільки піддати певні думки в напрямі таких змін, а вже в самім краю мусять знайтися ті сили, які ті реформи переведуть. Бо тільки такий шлях можна вважати природним і правильним шляхом розвою рідного краю.

Живучи далеко від рідного краю, втягнені у вир американського життя і поставлені перед цілий ряд завдань супроти нашої іміґрації, ми не маємо ні часу ні спромоги входити в ті подробиці, з яких складається цілість життя рідного краю. Провірити можемо найлекше тільки загальний білянс. І це для нас є рішаючим. А що цей загальний білянс є активним, то це є для нас великою втіхою та великим підйомом до ширення дальшої акції допомоги рідному краєви.

Подаємо відомости про наш край на те, щоби їх уважно всюди читали, та щоби зібраний там матеріял використовувано на вічах для інформування свого громадянства, як також для інформування Американців і американських ґазет, коли трапляється нагода про ті справи говорити. Бо завжди знайдуться люди, котрі будуть цікавитися народом, який гнетуть, а він таки піднімається.

ЩО ДІЄТЬСЯ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

(Реферат, виголошений на Річнім Засіданню „Обєднання Українських Орґанізацій в Америці").

(1)

Наш письменник, Роман Купчинський, написав недавно невеличку „міліонову" сатиру, в якій він „радить", щоби ми в розмові з чужинцями „усмертили" бодай половину українського народу, бо нам або не повірять, або бодай будуть дивуватися, що 40-міліоновий нарід не має своєї держави.

Справді, простора й багата українська земля та великим числом населення пишається, хоч і не завеликим у порівнанні до країн інших народів. У звичайній розмові говориться, що „не має талану". На діліж на завоювання української земл, на її розшматування на 4 части, складалося безліч причин внішних і таки чимало наших, внутрішних. Вичислювати їх — не входить в обсяг сьогоднішної наради.

Як би так хотіти коротко й досадно висловити те, що діється на Рідній Землі, то треба би сказати: **Вона не має власної державности!**

Рідний Край попав у руки завойовників.

Там і діється те, що може діятися в завойованому краю, що може діятися в такого завойовника, якого головною метою є — усунути, знищити всякі ознаки якоїнебудь окремішности.

Один з них проголошує: самоозначення „вплоть до атделенія", другий зобовязується віддати свою частину в управу самому народові — господареві; третий підписує умову в Пітсбурґу, Па., що на своїй пайці заведе самоуправу, а четвертий облесно оправдується, що він лиш тому прийшов на Буковину, бо Україна ще не виявила сильної влади. На ділі — кожний з них розсівся та господарить так, щоби чим швидше усунути всякі ріжниці, які ділять державний нарід від нашого.

Як розуміти фразу: „Рідний Край"?

Безперечно, що тільки так, як тепер принято у світі. Це простір землі разом з усім, що є на ній живого й мертвого. На цьому то просторі переживає український нарід таку долю, про яку здебільша знаємо.

У святочній хвилі любимо продеклямувати: „Наша воля й слава", то знов: „В своїй хаті своя правда, і сила, і воля". Але такі цінности відмірюються лише силою боротьби всякими проявами, а не слізми чи стражданнями.

Тому при обговоренні **долі** українського народу треба брати на увагу головно моменти **боротьби в рядах цілого народу,** в його масі. Бо **ніяка ідея не має вигляду на здійснення до того часу, доки її не випишуть народні маси на свому прапорі.**

Роля Галичини.

Більшість української іміґрації, бодай тої, що гуртується в українських орґанізаціях, походить головно з одної частини української землі, з Галичини. Ця обставина (не вчисляючи інших) викликає потребу обговорити окремо події саме в тій частині нашої землі. Тут саме й причина, що в сьогоднішному рефераті, дещо звужується тему, яка в своїй цілости однаково вимагала би обширного твору.

Серед українського народу борються, зі собою три політичні концепції: одна вимагає тільки Соборної України. Друга каже: „Коли збудується Україну над Дніпром, то за якийсь час вона потягне за собою Україну знад Дністра. Трета каже — не у просторі сила, але **в дусі.** Галичина вже нераз була оберігачем українства, вона є ним і сьогодня, їй належиться першенство.

Першенство чи ні, але щось у цьому є, що Галичина дійсно має великі заслуги у формуванні української нації з усіми її ідеями.

Творення української національности йшло у двох головних напрямках: через сепарацію від Сходу й через споріднювання наших східних первнів з Заходом. Саме це споріднення з Заходом є суттєвою прикметою української нації.

Правда — був час у нашій історії, що тих напрямків не було. Це було тоді, коли осередком сходу був Київ. Але зараз з упадком Київа в XII. столітті, з пересуненням політичного центра до Суздаля, а відтак до Москви, почалося з одного боку формування єдиної Руси з перевагою Півночі, а з другого боку сепаратистичні змагання українського племени. Почала це відокремлення найдальше на захід висунена земля — Галичина, творячи власний політичний центр зразу в Перемишлі, а відтак у Галичі. Цей політичний осередок давав фірму на довгі роки. Галицька Держава, це перша чисто національна українська держава взагалі, що обєднала в собі незабаром всі українські землі разом з Київом. Поруч з політичним відокремленням почалося наближення до Заходу, якого вплив на візантійську культуру, що схрещувалися саме в Галицькій Державі, не дав розплистися в первнях монґольської культури, як це сталося з Москвою. Попри це видала Галицька Держава величезний засіб матеріяльних та ідеальних (духових) сил, щоб удержати історичний стан посідання та завоювати землі на сході в XIII—XIV століттї. Словом — без Галицької Держави в XII—XIV столітті годі собі подумати не тільки політичну й культурну, але навіть у части язикову самостійність України серед Славян.

Коли впала Галицька Держава й мало що не всі українські землі підпали Польщі, яка не сприяла зростові окремішности українського народу, тоді наші предки немов силою пішли знов в обійми Москви в Переяславському договорі. По розборі старої Польщі девять-десятих українських земель знайшлися в межах московської держави. Тоді то й почався був той процес, який колись здержала Галицька Держава, себто: творення єдиної Руси з перевагою Москви.

Російська політика XVIII до XX в. супроти українського народу відома. Тоді то Галичина, так як колись у XIII і XIV столітті, стала наново для України Піємонтом і відіграла знов позитивну політичну ролю.

Те саме діється в наші часи.

Коли „представники України" Йоффе й Мануїльський, підписали 1921 р. мир у Ризі, в наслідок якого розірвалася українська земля, і коли на збручанській частині відібрано всякі ознаки державної окремішности, тоді думка про власну державність закріпилася в Галичині й там плекається при всіх труднощах і переслідуваннях.

Галичина завжди йшла на поміч Наддніпрянщині. Йшли колись галицькі полки над Калку, вчасі такої спеки, про яку говорить літописець, що болота й бори самі загорялися. Боронили Галичани Київа за Данила до останнього галицького жовніра в часі, коли Київ облягало таке велике татарське військо, що, як пише літописець — від реву верблюдів і скрипоту возів не було чути людського голосу в місті. А коли вже не стало князів, тоді йшли такі Галичани, як Петро Конашевич Сагайдачний з Самбора, перший орґанізатор козаччини як військової, та політичної сили. Йшли такі, як вихованець галицьких шкіл, Богдан Хмельницький, якого батько жив при дворі в Олеську коло Золочева. Йшли такі, як ігумен київо-печерської лаври, Єлисей Плетенецький, який заснував першу на Наддніпрянщині друкарню, що її привіз з Галичини зі Стрятина.

Але й за наших часів пішов тути боронити Київа голий та босий квіт молоді Галицької Землі.

Тому то ми не маємо ні потреби, ні причини, ні підстави зрікатися тої ваги в українській справі, яка сама на Галичину втискається.

Є ще одна причина, яка примушує звузити на цій нараді рамці — поняття „Рідний Край". Американські орґанізації бажають **помагати** рідній справі, бажають співпрацювати не голосними словами, а тихим ділом. Тимчасом на Великій Україні взяв цілу справу в свої руки уряд і порядкує по своїй волі, по книжному гляні, а приватна ініціятива виключена. Американської еміґрації не стати на те, щоби могла помогти таким просторам. Тому то вона, не відказуючися помагати кожній українській справі, зосереджує свою поміч у першу чергу на цю полосу, з якої вийшла. І це не є загумінкова ідея. Бо коли задивимося на **широкий** обрій, а не укріпимося на власному клаптику землі, тоді станемо папірчиком, яким підкидає вітер по вулиці, доки не кине його в болото, або доки люди не потопчуть.

Пригадка з найновішої історії.

Дня 25 червня 1919 р. добула Польща в „Раді Амбасадорів" при сильній помочі Франції, мандат на окупацію Східної Галичини. В тому мандаті одержала Польща поручення, — запоручити тому краєві „по змозі" автономію цієї території та заувагу, що остаточна умова щодо Галичини буде сперта „на справі **самовизначення** населення Східної Галичини щодо його державної приналежности".

Проєкт такої „остаточної" умови виготовила була підкомісія для польських справ при Раді Амбасадорів, знаний під назвою „статуту для Галичини". Але проти цього проєкту статуту запротестувала Польща і справу полишено в завішенні.

Польща справи не засипляла. Щоби піддурити заграничну публичну опінію, вставила в свою конституцію з 17 березня 1921 р. постанову про „широку територіяльну самоуправу" (арт. 3), про право народів Польщі зберігати „свою національність, плекати свою мову й національні прикмети" (арт. 109), про рівноправність меншостей, ба що більше — запоручено тим „меншостям" право „засновування й нагляду власних добродійних, релігійних і суспільних установ, шкіл та інших виховних заведень" (арт. 110).

Тимчасом поділено Східну Галичину на три воєвідства, розбудовуючи їх границі так, щоби польський елемент мав у них перевагу, переведено в 1922 році загальну конскрипцію, в якій Українці не брали участи, та переведено в томуж році вибори до варшавського сойму, в яких при відсутности національної української ґрупи вийшли при помочі польських і хрунівських голосів ґрупа Ількова, який зложив у соймі декларацію, що населення Східної Галичини бажає належати до Польщі. Дня 26 вересня 1922 р. ухвалив сойм у Варшаві закон про т. зв. „воєвідську автономію" та про заснування українського університету у Львові, зобовязуючися в томуж законі (арт. 27) перевести ці постанови до двох років.

Коли представники великих держав (Анґлії, Франції, Італії та Японії) побачили таку „ліберальність" польського уряду, таку „добру волю" польського народу, що добровільно віддає права другому народові на його території, то певно з приємністю і заспокоєнням видали рішення з 15 березня 1923 р., в якому сказано, що „конференція амбасадорів вирішує: визнати за Польщею всі права верховної влади над територіями Східної Галичини." На якій основі? Прямо тому, що „Польща признала конечним автономний устрій відносно Східної Галичини з огляду на етноґрафічні умовини."

Цих кілька прикладів треба хочби на те, щоби не ширилися поголоски, будьтоби хтось з Українців продав Східну Галичину Польщі.

Від тої пори нераз повертають ріжні польські політики до розвязки „українського питання" в Польщі, а розбірка цих справ має на меті з одного боку підсичувати завзяття польської суспільности проти Українців, а з другого боку ширення деморалізації серед самих же Українців.

(Дальше буде).

П. Котович.

ЧОТИРИ РОКИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

(Спогади бувшого комсомольця).

(13)

Зрозуміла річ, що сельбуд не може нехтувати ні одної кампанії, а тому й праця його підлягає деморалізуючому впливови кампаній.

Аджеж кампанії, як би вони не плянувались, є завжди ворогом систематичної праці. Тимчасом призначення сельбуду полягає в культосвітній роботі, яка вимагає найбільшої систематичности.

При сельбуді створюють комісії для підготовки тої чи іншої кампанії, штаби для переведення тих кампаній, комісії для ревізії штабів...

Рада сельбуду виконує ролю комісії для полагодження праці підкомісій, штабів, гуртків і т. п. Але що цієї праці не дуже багато, то й роботи для Ради майже нема; вона й збирається на засідання може раз або двічі на рік.

Фактична нежиттєвість Ради сельбуду пояснюється тим, що вона складається з позапартійних людей, а тимчасом керують кампаніями, комісіями, штабами партійці, чи комсомольці. Хібаж може партійний керівник, така „персона ґрата", давати справоздання за свою працю перед безпартійними?

Матеріяльні засоби сельбуду складаються з прибутків від експльоатації кіна, з прибутків буфету й, як би їх хто плативь, можнаб ще сказати, з членських вкладок.

Матеріяльна відчитність знаходиться в руках завідувача сельбуду; він є фактичним господарем установи.

До сельбуду збираються молоді хлопці, переважно комсомольці, лускають насіння, плюють, курять, лицяються до дівчат. Іноді грають в доміно чи в дамки. „Хазяйських" парубків та дівчат сюди й калачем не заманиш.

Під керівництвом нашого сельбуду було пять куткових хат-читалень. В кожній з цих хат-читалень за пляном тричі на тиждень мав бути відчит, лекція чи праця гуртка.

Одного разу, перед Різдвом, я дістав такого паперця:

УСРР
Н.-Воронцівський
Селянський будинок.
ч.....
.... 1928 р.
До
Т. Котовича.

Сельбуд Вас повідомляє, що згідно з розподілом культурних сил, Ви мусите зробити такі відчити:

1) Вечір забави 9. XII. 1928;
2) Загально-освітню лекцію 28. XII. 1928.

Місце: хата-читальня Задвором.
Час: 5 годин вечора.
Завсельбудом: Дубровін (—).
Діловод: (підпис).

По якімсь часі здибаю Дубровіна:

— Слухайте, товаришу Дубровін, ви що: гадаєте, що я якийсь фокусник, чи що?

— В чім річ? Чого це ви мене мокрим рядном накриваєте?

Я йому показую його „відношення" й питаю:

— Як же я зорганізую вечір забави: хіба в піжмурки гратись?

— Та ні, то ми довго з Мосулевським (секретар партійного осередку) міркували, як улаштувати ці вечори забав. Бо прийшла така директива з округи. А потім ми пригадали собі, що у вас в профшколі є струнний оркестр: от ви й пошліть туди ваш оркестр, нехай вони пограють в хаті-читальні.

— Припустім, що це добре. А як з тою „загальноосвітньою" лекцією? Чи не краще булоб давати теми лекції?

— А ви що, хіба думаєте йти на ту лекцію? — з недовірям питає мене Дубровін.

Тут я вже зовсім здивувався: з катеґоричного приказу виходить один... пшик! Але Дубровін мені пояснив, що туди можна післати когось з учнів. Все одно, мовляв, на лекцію ніхто не прийде.

Словом, панує система, що кожний шукає меншого від себе, або, як у нас на селі кажуть: „Іди, вовче, іди хвосте!"

XXXIII.

Хата-читальня Задвором.

Коли прийшов час моєї лекції, я вирішив піти сам до хати-читальні.

Насилу знайшов ту хату. Заходжу на подвіря. Зараз же мене обпали собаки, так, що я не міг і рухатись. Аж вийшла господиня й провела мене до хати.

— Я тут — кажу — маю читати лекцію.

— А, то ви, мабуть, аґроном? („Аґрономами" у нас звали селяни учнів нашої школи). — Хлопці зійдуться пізніше.

Заходжу до читальні. Простора кімната, попід стінами лави, під чільною стіною два столи. Стіни прикрашено плякатами видавництва „Радянський Селянин" та, чомусь, плякатами ВУФКУ й сценами з деяких кінокартин.

В куті, де недавно були образи, ще стирчать кілки й цвяхи. Думаю, господар не хоче завдавати собі зайвої праці: як тільки хата-читальня виберється з його помешкання, він зараз же на ці кілки навішає образи.

В хаті не було ні одного портрету.

Через пів години прийшли три місцеві парубки, а за якусь хвилину й учень профшколи, теж місцевий, Микола Лисенко.

— А ви що тут будете робити, Павле Васильович?

— Та сьогодня тут маю читати лекцію.

— Е, то нікого не буде: ніхтож не знав, що ви прийдете!

Я розпитував Лисенка й хлопців про роботу та життя хати-читальні. Виявилося, що сельбуд тільки наймає цю хату, куди сходяться хлопці й дівчата на вечерниці. Хата-читальня, як юридична особа, не існує.

Я вирішив її створити. Порадився з Лисенком і з хлопцями: вони негайно пішли скликати людей на збори.

Було біля сьмої години, коли почались, так би мовити, установчі збори задворянської хати-читальні. Кімната була повна чоловіків, жінок і парубків. Зібрання згодилось на мою пропозицію вважати кожного присутнього членом хати-читальні. Вибрали управу з пятьох осіб. По закінченню виборів я оголосив, що читатиму тепер лекцію, а передтим запропонував пять-хвилинну перерву.

На перерві ми вибрали з президії одного завідувача хати-читальні й секретаря.

Зрозуміла річ, що підчас перерви добра половина „членів хати-читальні" розійшлась. Осталися переважно чоловіки й хлопці.

Я взяв круглу картоплину, встромив через її осередок олівець і цим примітивним приладом навкола лямпи зясовував селянам про рух нашої планети, про походження пір року, дня й ночі.

Почалися запити. На кожне запитання я відповідав таки зараз, а тому у нас утворилась досить жвава балачка.

Після деяких запитів по суті й не по суті лекції один селянин питає:

— А чи правда, що чоловік родився від „обізяни" (малпи)?

Питання було небезпечне; ходило о те, чи збережу я свою авдиторію, чи вона зараз же розбіжиться.

Я почав здалека зясовувати еволюційну теорію; говорив про боротьбу за існування, про природній добір.

— Та ви не крутіть, а кажіть відразу, що від „обізяни"; так же всі партійці говорять — перебив мене хтось з гурту.

В хаті загальний реґіт.

— Я не партієць — пояснюю селянам.

— Вони тільки „союзний"*) хтось пояснив за мене.

Щоб ратувати ситуацію (мені просто шкода було стратити слухачів), я сказав:

— Як воно там було: від кого пішов чоловік, наука ще добре не вияснила.

*) „Союзний"—значить член профспілки.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількиж більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОМОЖІМ „РІДНІЙ ШКОЛІ".

У жовтні біжучого року минуло 50 літ істнування „Рідної Школи" на нашій батьківській землі. Коли ми подивимося на краєві часописи, то з них побачимо, з якою великою урочистістю й запалом наш нарід святкував це велике свято своєї національної культури. Ми побачимо, що ювилейні свята нашої „Рідної Школи" відбулися по всіх закутинках рідної землі. З того ми довідуємося, як наш нарід розуміє й цінить „Рідну Школу" та її хосенну працю.

Адже „Рідна Школа" виховує молоде покоління; вона виховує те покоління українського народу, від якого залежатиме майбутня доля України, від якого залежатиме доля цілої української землі. На те молоде покоління спадає завдання докінчити те велике діло будови української держави, яке розпочали батьки й старші брати тієї молоді. То й не диво, що наш нарід з таким ентузіязмом відсвяткував 50-ліття своєї „Рідної Школи", яка виховала вже великі кадри будителів українського народу та борців за його національно - політичні, культурні й державні права.

Та наша „Рідна Школа" через загальні злидні в Рідному Краю знаходиться в тяжкому матеріяльному стані. Наші брати на рідних землях радіб усіми силами допомогти своїй „Рідній Школі", але злидні не дають змоги. Краєвими збірками „Рідна Школа" не може провадити своєї праці так широко, як цього вимагають обставини. Отож на нас, еміґрантах, лежить почесне завдання допомогти своїй „Рідній Школі" так, як і інші еміґрації допомагають своїм рідним школам. Правда, й біля нас біда тепер, але її не можна порівнати з тим, що діється в рідним краю. Там з українського населення окупаційна влада стягає в десятеро більші податки, ніж ми тут платимо. За ті податки окупант все дає для Поляків і для Польщі, а для українського народу навіть не утримує потрібних державних шкіл. Навіть у лічниці не беруть Українців на ліжка, хоч наш нарід складає свою кровавицю на втримання тих лічниць. Отже „Рідна Школа" — це справа самого українського народу, це справа його майбутнього на рідних землях, це справа національної чести й гордости українського народу. А тому ми всі повинні допомогати її розвиткови, чим лише зможемо.

Два роки тому я був у Рідному Краю. На Новий Рік я зайшов відвідати свого знайомого. Підчас вечері в хату ввійшов невеличкий хлопець і каже: „Добрий вечір!" Я побачив, що цей десятьлітній хлопець мав на грудях освічену свічкою скриньку з написом: **„Прошу зложити жертву на „Рідну Школу"**. Нас було в хаті кількох. Коли ми побачили сухорлявого хлопця з розумним обличем і бистрими очима, що звернувся до нас зі словами: „Прошу зложити дар на „Рідну Школу", то в кождого з нас щось стиснуло за серце й у кождого заблестіли сльози в очах. Очевидно, не знайшовся між нами ніхто, щоб від щирого серця не дав своєї жертви.

Стара мати мого друга недочуває й запитала, на що ми даємо жертви. Ми відповіли, що на „Рідну Школу". Тоді вона каже: „Я не вмію читати. То ось тепер хоч не дочуваю, то прочиталаб, на що хлопець збирає, а то отак і не розумію нічого. Ой, як це не добре, що ми раніше не мали своєї рідної школи. Зачекай, хлопче, бо, як на біду, не маю й ґрейцара дома!" Скоро старенька вернулася й кинула в скриньку свою жертву.

Не можу ніколи забути того вечера. Мені все стоїть в очах отой сухорлявий хлопець зі скринькою на грудях і з освіченим свічкою написом: **„Прошу зложити жертву на „Рідну Школу"**. Отой хлопець у подертій свитині, від хати до хати йшов і датки на „Рідну Школу" збирав. Я певний, що він те робив не з примусу, а з любови до рідного слова, до рідної науки, до „Рідної Школи", яка дійсно для нього є рідною своєю школою з дорогою батьківською й маминою мовою в ній.

Я певний, що ми всі тут відчуваємо заклик делеґата „Рідної Школи", п. Л. Ясінчука, щоб українська еміґрація зложила свої жертви на Рідну Школу. Наш шановний делеґат отут буде обїздити українські громади, як той хлопець зі скринькою й написом: **„Прошу зложити на „Рідну Школу"**. Він буде кликати нас зложити свій дар. Я певний, що так як тоді, в той прамятний для мене вечір, навіть стара, бідна й неписьменна бабуся зложила свою лепту, зложить уся наша американська еміґрація свій ювилейний дар своїй „Рідній Школі", що вже дожила поважного віку, коли ми повинні її шанувати вже хоч би за її сивину. Свідома еміґрація українська не зверне уваги на тих, що вигукують проти школи своїми паршиво-брехливими язиками большевиків та інших критикоманів. Правду про „Рідну Школу" всі можуть довідатися від делеґата, який приїхав сюди, щоб на запрошення громад відвідати їх і виголосити відчити про життя, завдання й потреби „Рідної Школи".

І. Ворона,
Провіденс, Р. Ай.

ЗІ СПОРТУ.

BRROOKLYN, N. Y.

Another Football Victory For Junior Ukraines.

By defeating the Bedford Cardinals last Saturday, the Junior Ukraine Football Team of Brooklyn, N. Y., won a series of three games. Although they lost the first game, they came back strong and took the two deciding games, which were played at McCarren Park, Bklyn, N. Y. The final score of the game was 12—6.

John Bordak, star fullback of the victors, scored the two touchdowns by wide end runs. Outweighed by their opponents, the Juniors made up with their speed.

Junior Ukraine Line-up:
L. E.—J. Bohan
L. T.—S. Halas (Cap't.)
L. G.—M. Yurockso
C. —B. Sawitsky
R. G.—P. Chamill
R. T.—J. Romanchuk
R. E.—A.Curila
L. H. B.—M. Komita
Q. B.—M. Smitonick
R. H. B.—M. Krawecz
F. B.—J. Bordak
Substitutions:—
Malko for Komifa; Kanuka for Yurockso; Woluchinsky for Chamill.

The score:
Bedford Cardinals 0-0-6-0=6
Junior Ukraine 6-6-0-0=12

Конкурент: — Чому ваша дочка не хотіла вийти за мене, а вийшла за Цикборляка? Таж він сидів цілий рік у вязниці!
— А ви?
— Я лише пять місяців!

—o—

До Канарчуків прийшов віритель допоминатися довгу. Канарчук сказав наймичці, щоби сказала вірителеви, що його (Канарчука) нема дома. Віритель сів у ждальні на крісло й чекає. За якусь хвилину переходить туди Канарчуків синок Іванко. Коли побачив його, каже:
— Ви надармо чекаєте на татка, він не вернеться!
— А чому не вернеться?
— Тому, що татко не виходив.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БРУКЛИН, Н. Й.

З діяльности Демократичного Клюбу.

В останніх часах Український Демократичний Клюб був занятий виборами. А коли при правиборах вийшли кандидатами ті, що їх попирав Клюб, рішено влаштувати баль у великій галі і запросити на нього Американців.

Баль відбувся у величавій Ґренд Есембли Гол. Прибуло багато Американців і представників чужинецьких ґруп, бо це було перед самими виборами і ми дали їм нагоду забрати слово. Одну годину присвячено на політичні справи. Проводив цею частиною гром. Іван Сенько. Промовляли: конґресмен Джан Делені, есемблимен Джекоб Нетенсон і олдермен Джозеф Дермоді. Від републиканського клюбу промовляв гром. Михайло Свіст. Від Українців виголосив довшу промову наш відомий адвокат Михайло Пізнак з Ню Йорку. Всі бесідники говорили по анґлійськи, але говорено не тільки про американські справи, але й про українські. Вручено теж конґресменови Делані видану Обєднанням книжку про польські звірства. Потім громадяни Заблоцький і Бардак відбули з конґресменом одногодинну конференцію, підчас якої говорили з ним про українські справи в Америці й у старім краю. Він заявив, що як тільки прийде в конґресі догідна хвиля, він піднесе там справу тих польських звірств, про які описано в книжці про польські варварства.

В той спосіб ми получили забаву з пожиточною працею, себто пропаґандою в користь української справи.

Бруклинський репортер.

—o—

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Листопадове Свято.

Дня 1 листопада відсвяткувала наша громада Листопадове Свято, яке розпочалось торжественною Службою Божою і панахидою за поляглих борців, які відправлено в православній українській церкві. Перед панахидою наш парох о. Кирстюк згадав коротко, за що і за кого буде правитись панахида. В годині 7.30 вечером розпочався святочний концерт, призначений для вшанування памяти 1. Листопада 1918 року. Концерт приніс подвійну користь: моральну для громади, а матеріяльну для боєвого фонду. Видно, що нарід розуміє і відчуває долю своїх героїв, та розуміє свій обовязок супроти них. Галя була переповнена, а се добрий знак. Програма складалася з 24 точок. Мішаний хор відспівав прекрасно під проводом о. Кирстюка „Боже великий єдиний", відтак виступив з хору п. П. Гайва і виголосив вступне слово. Говорив про те, на яку памятку влаштовано цю могилу, яка стоїть посеред сцени, та представив політичне положення наших братів за морем і заохочував присутних до моральної і матеріяльної помочи рідному краєви. Мішаний хор відспівав кілька композицій, а деклямували: Ольга Гайва, Анна Кохан, М. Кузик, С. Рихлій. Як солісти виступали: п-на Іванна Процай, В. Мельник, І. Денис, І. Чучман, а фортепяновий супровід був у руках п-ни Ольги Процай і Е. Королишина.

Реферат про Перший Листопад 1918 р. виголосив проф. університету, д-р А. Ґрановський. Бесідник говорив: „Тринацять літ минає від часу, як наші рідні герої здобули дня 1 листопада 1918 р. Львів, вивісили там прапор України і проголосили незалежність української держави. Рік рік будемо святкувати роковини того геройського подвигу, як епохальний вияв нашої національної свідомости". Бесідник згадав теж про першого міністра війни Західноукраїнської Републики, полковника Дмитра Вітовського. В історії визвольної війни Західно-Української Републики — говорив бесідник — Дмитро Вітовський займає чільне місце. Він показав своєю діяльністю і своїм життям, як треба нам поступати. І в тому вся безсмертна велич і краса Листопадового подвигу наших героїв і творців Західно-Української Держави на землях Галича. Бо отсе воскресла збройна сила народу після довгих століть, що ділять нас від старої Галицької держави колишніх князів, а далі від Хмельницького, Мазепи і гайдамацтва. У круговороті культурного розвитку народів не пропадає дармо ні одно досягнення, ні один почин, ніякий справді творчий подвиг. Зважмо тільки: невже була би підчас війни в нас ідея Січового стрілецтва, а далі Української Галицької Армії, колиб у нашому минулому не було традицій про те, як славно громив Хмельницький Потоцьких і Конецпольських, яким великанським замислом була Полтава Мазепи, якими щирими борцями за волю народу були брати Гайдамаки? Наше колишнє запорозьське лицарство було звязане з лицарською епохою княжої України, як наше Січове Стрілецтво з епохи 1914 р. звязувало свій почин з державними традиціями Хмельниччини і Мазепи. Століттями пробігає у нас золотою жилою ідея повної незалежности, навіть в часах найтяжчого лихоліття, навіть після хвилевої руїни всіх попередніх досягнень. Бо коли не оживотворює її проміпне світло перемог, то вона годується кровю і слізми страждань поневолення.

Правда, що переяславський договір, або полтавський розвал могли на цілі століття залити шлях до волі важкими грузами, але стихія народнього геройства, виявлена раз у визвольній боротьбі, нехай і в програній, стає залізним капіталом в духовости народу раз на все.

І в цьому така великанська вага Листопадового подвигу для нас, як збройно-визвольного почину в нашу добу, на наших очах. Він звязав нас простою лінією з нашим геройським минулим, закріпив основи державницького розвитку України в нашій теперішности, обновив геройського духа в народі і вказав непохитний шлях до визволення в майбутньому. Після 1 листопада 1918 року, після геройської оборони Львова від крісів і кулеметів антанти, після чудес хоробрости нашої армії під Городком, під Чортковом у протинаступі на антантські тенки в червні 1919 р. після нечуваних в історії геройств Українських Січових Стрільців у „трикутниках смерти" з відступом за Збруч і з походом на Київ, після того всього не може, не сміє в нас бути мови про терпеливе двигання накиненого нам ярма нової неволі. Збройна боротьба проти всіх ворогів України на всіх займанщинах, це одинокий заповіт 1 Листопада."

Відтак д-р Ґрановський на закінчення реферату сказав: „На таке свято як Першого Листопада повинні ми сходитися всі разом. Тут в Міннеаполіс є дві громади і святкують 1-го Листопада не разом, а кожда зосібна. У нас повинна бути солідарність при спомині про поляглих героїв. На такім святі не повинно бути місця на релігійні чи партійні ріжниці". Бесідник апелював до присутних, щоби йти в національній справі разом, одною дорогою, бо цей шлях приведе нас до нашої мети, а саме до Самостійної України.

Бесідника нагороджено громкими оплесками.

Відтак наступили дальші концертові точки, сольовий виступ п. Е. Королишина при акомпаніяменті пяна. — Оплескам не було кінця і п. Королишин мусів вдруге співати. По скрипковім солю п. В. Коцюби при супроводі фортепяна п-ни Л. Паньків. „Війська України" віддеклямував п. О. Рихлій. Мішаний хор відспівав „Гамалію" і „Вечерниці". Кінцеве слово виголосив о. Кирстюк. „Нині", говорив бесідник, „обходимо память дня радости і дня смутку. День радости, бо в сей день Українці Західньої України по довголітній неволі проголосили свою незалежність. День радости, бо в сей день на львівськім ратуши гордо повівав синьо-жовтий прапор, символ української державности. День радости, бо Українці дали світови пізнати, що вони взмозі господарити на своїм землі і що раз вони проголосили свою самостійність, то її ніколи не зречуться, бо її припечатали своєю кровю... Заразом обходимо і день смутку, бо нині, в тринацяті роковини цього торжественного дня, наша земля знову розшматована, знову в кайданах. Розшарпали її чужі зайди, Ляхи, Москалі, Румуни і Чехи. Однак ми не сміємо упадати на дусі. З сеї неволі ми повинні учитись, щоб бути приготованими, коли прийде слідуючий день української державности".

Закінчено свято відспіванням національного гимну.

Тут треба признати, що хор вивязався добре зі свого завдання, а диріґентови належиться признання, бо се перший раз в Міннеаполіс відбувся такий величавий концерт. А кождий знає, як тяжко навчити нашу молодь, що тут родилась, віддати музичний зміст і душу української пісні. Учасники концерту розійшлись домів піднесені на дусі і вдоволені тим, що бачили і чули. Збірку з концерту перешлеться до рідного краю через „Обєднання" і проголоситься пізніше.

М. Ґрубрин.

АНҐЛІЯ КУПИТЬ АМЕРИКУ ЗА 1 ШІЛІНҐА...

Віденські часописи повідомляють про цікаву трансакцію, яку нібито заключив віденський учений професор Леополд Бавер із Анґлійським Банком. А саме в квітні 1931 р. переслав він тому банкови одного шілінґа, щоби його опроцентувати на 4 процент річно. В листі, доданім до переказу, професор пояснює, що Анґлійський Банк зробить на тому добрий бизнес, бо вкладку заберуть із банку щойно за 1500 літ, себто в році 3431-ім його наслідники.

Та тоді поділять капітал, який виросте з одного шілінґа, осьтак: Анґлійський Банк дістане суму 1,000 міліярдів фунтів, а анґлійський король дістане брилу чистого золота поверхнею 1 шестистінного метра. За решту грошей закупить Анґлія Америку та виплачуватиме безробітним 20 фунтів денно. Професор Бавер бажає теж у 3431 році вирівнати всі воєнні довги, бо думає, що держави не сплатять їх до того часу. Анґлійський Банк матиме теж обовязок уфундувати інститут для винахідників, для яких призначує міліярд фунтів.

А тому щасливому чоловікови, якому вдасться дістати на якусь іншу планету, виплатять згідно з бажаннями „мрійника" 1 біліон фунтів.

Професор, ставлячи це предложення, хотів доказати, як із часом ростуть проценти до астрономічних висот. Довги, яких не платять на час, ростуть до таких велитенських сум, що їх потім уже взагалі не можна вирівнати. Цю науку дає професор Бавер торговельному й політичному світови.

„КОРІНЬ ЖИТТЯ", ВІЧНА МОЛОДІСТЬ.

Ґінсенґ — найцінніша в світі китайська ростина.

Хто з чужинців знає щось про корінь ґінсенґ, таємну ростину, яку на Далекому Сході малощо не вважають святою і яка є відома під назвою „Корінь життя"? Плекають цю ростину в Манджурії. Похожа на стать людини. Має коріння наче павутиння, а коли цвіте, то є майже прозора. Дике коріння ґінсенґу приносять до манджурського побережа із безмежної тайги. Коріння транспортують у скринках, повних свіжої землі з тайги та вкритої свіжим мохом. Китайських знавців із темних улиць китайської дільниці Владивостоку запрошують, щоби оглянули кожду посилку того дорогоцінного товару. Китаєць розпорпує вогку землю своїми сухими пальцями та витягає таємниче коріння на денне світло. Мимохіть подумаєте про переказ про Альравну, коли побачите це коріння, що своїм виглядом похоже на стать людини. Знавець, що є мистцем у своїм фаху, дрижить із зворушення, коли обмацує дорогоцінні корінці.

Корінь ґінсенґ це в Манджурії дуже важний вивозовий продукт. Лише мало хто знає, що той **корінь має пять разів більшу вартість ніж золото!** Недавно купила одна американська фірма у Владивостоці один корінь ґінсенґу, старий 30 літ, — за 8,000 золотих єнів. Корінь такий треба купувати як можна найскорше, бо його треба консервувати спеціяльним способом. Для консервування вживають китайського сиропу, похожого на сируп, із якого роблять кармельки (цукорки). Консервування це не легке, бо не кожен може роздобути складників, потрібних для виробу мішанки, потрібної для консервування. Законсервоване коріння ґінсенґу продають великим китайським фірмам. Ті фірми зобовязують доставців умовами. Всеж таки коріння ґінсенґу є все ще одним із головних артикулів, який перепачковують на Далекому Сході.

Корінь тим дорожчий, чим старший. Крім того ціна поступає вгору відповідно до того, яка дика є околиця, з якої походить коріння. Найцінніше коріння є те, що походить із темних долин, у яких ростуть велитенські дерева, що верховіттям сягають у хмари. Вічна темрява царить у такім мовчазнім пралісі, а земля вічно вогка. У таких лісах росте найцінніше, найстарше коріння ґінсенґу. Шукачі ґінсенґу вибираються у ліс у шкіряному одязі, запущеному оливою із паличками із слонової кости. Ще тому кілька літ у Манджурії було 9,000 шукачів ґінсенґу. Тепер їх меньше, бо коріння того в Манджурії чимраз меньше. Треба вже запускатися геть у глибину тайги, щоби знайти дорогоцінний корінь. Цілий липень і серпень мандрують тайгою шукачі коріння. Це понайбільше Китайці, великі знавці природи, мовчазні обсерватори пралісів і гір. Пильненько норпаються вони в траві, а коли подибають ростину, якої глядають, викопують коріння так, що не доторкаються його руками. Китайці вважають смертельним гріхом доторкнутися коріння ґінсенґу, яке почитають наче яку святість.

Китайці чистять також це коріння лише шовковою ниткою, щоби не ушкодити його.

Поворотна дорога далека, а тисячі небезпек чигають на незорученого шукача ґінсенґу: тигри, пантери, вужі, а що ще небезпечніше — малі мухи. Ті мухи тайги справді страшніші від найдикших тигрів. Нападають свою жертву міліярдами, можуть навіть коня закусати на смерть. Та шукач, більше ніж тих небезпек, боїться знаків, які вважає чарами. Крик сови перемінюється в уяві шукача в примапливий клич зачарованої царівни, яка може його збити з дороги. Та ще більш небезпечними для шукача є самі таки люди. Незоружений шукач ґінсенґу несе зі собою майно. Нераз він переплатить життям.

Щож цей корінь дає людині, яка зїсть його? Наука не знає ще про те нічого певного. Китайські мудрці може знають це, та держать це в тайні. Для Китайця корінь ґінсенґу є загальним ліком. Він дає молодість, красу та силу, перемінює старця у сильного велитня. Китайці споживають ґінсенґ при ріжних церемоніях, та вони нерадо говорять про те. Чужинці ще не пізнали приймет ґінсенґу, бо не знають як його консервувати. Ботанічна назва ґінсенґу є **панакс.** У 60-х роках 19-го століття Академія Наук у Петербурзі визначила спеціяльну комісію, щоби розслідила прикмети коріння ґінсенґу. Комісія не признала тій ростині ніякої вартости. Зате професор Яковлев із Томська твердив, що ґінсенґ побуджує кровні судини та нервову систему. Інший російський учений викрив у ґінсенґу складник, який ділає подібно як спермін.

У ботанічнім саді з Петербурзі (нині Ленінграді) є гарна збірка коріння ґінсенґу. Привіз її був із Далекого Сходу відомий російський державний муж Вітте. Тепер у Ленінграді хочуть розслідити докладно цю збірку. Один член ленінградської Академії Наук радить плекати це коріння на Сибірі. Штучно плекане коріння було би далеко дешевше ніж те, що росте дико. Клімат усурійської полоси дуже відповідний для плекання ґінсенґу. Також Японці від якогось часу працюють для оснування плянтації ґінсенґу, мають у Манджурії кілька фарм, із яких деяка дає річно коло 1,200 фунтів коріння ґінсенґу. У Злучених Державах відомий є теж трохи корінь ґінсенґ, бо тут його навіть фальшують. Плекати ґінсенґ нелегко: щойно після 5—6 літ можна рахувати на збір ґінсенґу, при чому корінь важить лише 4 унції! Американський ґінсенґ продають навіть у Гонґконґу, отже в Китаю.

Між сусідками.

— То страшне, чуєте, кумо, як ті діти валяються. Нині я мусіла вмити восьмеро дітей, заки пізнала мого хлопчиська!

—o—

Шмуль Шмуцфінґер (покараний за якісь темні справки 6-місячним арештом, до вязничого сторожа, який веде його до купелі): Пане дозорець, щоби ви знали, що я зроблю на вас донесення. В присуді нема зовсім мови про купіль.

ТАРЗАНІВ СИН.

(88)

88 Copyright, 1931, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

MAXON

Заховавшись за одним порожнім наметом, Меріем і Бейнес приглядалися тому, що робилося в таборі. Вони бачили, як слон вратував з вогню Корака й поніс його геть в джунглі. В таборі було справжне божевілля. Перелякані мужчини, жінки й діти, не розуміючи добре в чому справа, металися мов на пожежі з одного кінця табору в другий. Коні й віслюки, перелякані страшним ревом слона, зірвалися зі своїх припонів.

—o—

Приглядаючися на тікаючих геть коней, Меріем пригадала собі, що на кінці табору Араби тримають завжди кілька окульбачених коней на якийсь випадок. Вона про це сказала Бейнесови й піддала гадку захопити тих коней, щоб на них утекти від Арабів. Вони обережно дібралися до переляканих коней. Відвязали від припонів усі коні і пустили їх геть, а двох взяли собі під верх. Найкоротший шлях до битої дороги був через табор.

—o—

Тому Меріем і Бейнес з усеї сили пігнали свої коні через табор. Перелякані дикуни й Араби отямилися щойно тоді, як Меріем і Бейнес уже виїжджали з табору. Впало кілька стрілів наздогін їм, але вони нікого не влучили. Перелякані коні пігнали ще скорше. Незабаром Меріем і Бейнес виїхали на широкий шлях, що йшов геть з джунглів до цівілізованих частин Африки. Вони рішили їхати чимскорше до фарми незнайомого.

—o—

А що з Кораком? Тантор затягнув його в глибину джунглів. Коли вже все затихло й лемент перестав долітати до чутливого вуха слона, він обережно положив на землю свій дорогоцінний тягар. Корак старався всіми способами визволитися з мотуззя, але не було сили. Наступив день, а Корак все лежав звязаний. Тантор охороняв його цілу ніч і не відступав ані на крок. Але це не могло вратувати Корака від голодової смерти.

—o—